

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

PJESMA SUBOTICI BJELOM GRADU.

Probudi se Subatice slavna
 Kojna spavaš duboko odavna ;
 Evo tebi rujna zora svanu
 A sa zorom jarko sunce granu.
 Zora done rosice ugodne
 Da oživlje njive ti urodne,
 Jarko će te sunce ogrijati
 I poljom će cvieće svud zaevati ;
 A jasni će zelena šumica
 U njoj zapiva će slavna ptica.
 Nut ustani Subatice slavna
 Kojano si na glasu od davna,
 Te opazi što s u gori čuje
 Što se čuje što li jadikuje . . .
 Ili cvili guja u travici,
 Al gerlica na gibkoj grančici,
 Za svojizim parom bjelim gerlcom
 Kojnog lovac uloviše stril'com ;
 Al jelenče tuži tugom ljutom
 Za jaranom svojizim košutom ;
 Ali cvili djevojka za majkom
 Što joj mila priminula majka ?
 Niti cvili guja u travici
 Nit gerlica na gibkoj grančici
 Za svojizim parom bjelim gerlcom
 Kojnog lovac uloviše stril'com.
 Nit jelenče tuži tugom ljutom
 Za jaranom svojizim košutom.
 Niti cvili djevojka za majkom
 Jer joj živa njena mila majka ;
 Nego cvili Slovinjkinja Vila
 U tamnici u zelenoj gori,
 Gorko cvili tužnim glasom ori :
 „Oj Boga vam Subačanko majke
 Posestrimo i neposestrimo
 Jal ste živo jali ste umrle,
 Zar nemade u majko junaka
 Da junaka od junakah stari,
 Kojno slavno za junaštvo mari ? !
 I koj tako u majke junaka
 Zdravo bio na vjek se slavio !
 Nek uzimlje svoju topuzinu
 Nek pripaše britku demeškinju
 Nek posjednu hrabra svog konjica
 Ko Kraljević Marka jogunica ;
 Pa nek jezdi u zelenu goru
 U zelenoj gori u tamnici
 Gorkoj vili stanovat jadnici
 Zarobljena od zmaja ognjena.
 „Jaoj mene teškoj ovdj mene !
 Nit ja vidim sunčana ogranka,
 Nit ja znadem za bijela danka,
 Nit ja čujem po šumicah ptice,
 Dal u njedrah kad zakuca serce
 Za slobodom i za milim rodom !“
 Vilu čuje ostarela majka
 Od jada je zaciknula majka,
 I niz lice rozne suze lije,
 A skavadom plaćne oči krije,
 Da plaćući neb'je ugledao
 Oj svoj sinko materin milinko.

Plakala je tri čitava danka
 Kad četvrti danak osvanio
 Al plaćući sinak upazio,
 I njemu je to pomučno bilo
 Pa on pita svoju milu majku :
 „Bogom majko moje sunce jarko,
 Koji su ti dodijali jadi,
 Što li cviliš što li lice kriliš ?
 Morda to je majko smene žao
 Morda te je sinak omerzao,
 Pa od tuge kazat nije slova
 Da polazim izpod tvoga krova ;
 Al ti majko u životu tvome
 Svoji stari dnevi omerznuli
 Pa ti majko serce stoga cvili ?“
 Al besidi ostarela majka :
 „A moj sinko materin milinko !
 Kakvo bi me omerzauo drago
 Kad to majci jedino je blago ?
 Nit su mene u životu mome
 Moji stari omerznuli dnevi ;
 Već mi sinko dodijali jadi
 U tamnici Posestrime Vile.
 U tamnici u zelenoj gori
 Gdino Vila robinjica cvili
 Zarobljena od zmaja ognjena,
 A nemade u majke junaka,
 Ta junaka od junakah stari,
 Kojno slavno za junaštvo mari ;
 Koj bi zmaja pogubio ljuta
 U sried dvora otmičara kruta ;
 Da na krila ustane se Vila
 I poleti nad visokih dvori
 Ko vajakada pjesmama zaori ;
 Da zabije serce u delije,
 Da je majci dika pram svog sinka?“
 Majku sluša ljubljeni u majke
 Majku sluša zaboli ga duša ;
 Ter zakipi u njen mlada kerveca,
 A u grudih tri zaigra serca :
 Oko ova tri se je vila zmija
 Aj znamenje rodno u delijah !
 Pa on svojoj besidio majci :
 „Moja majko moje sunce jarko
 Nebrini se moja mila majko :
 Ta na nebu dok je sunca jarka
 Diči će se i junakom majka ! . . .“
 To govori i dalje nezbori ;
 Neg do svoga topuza se maša
 Pa on od mišicah snagu kuša,
 Pa on topuz pod oblake hita
 A u drugu čekuje ga ruku ;
 Pa on svoju britku čordu paše
 Pa on hrabra svog konjica jaše.
 Od majke se junački rastaje
 Na poljubku njoj desnicu daje.
 A od Boga božju pomoć zivlje :
 „Ako meni Bog i srieća dado
 Nij robkinja vila Slovinjkinja !!!
 To izusti konju uzdu pusti.
 Jezdi junak od sela do sela

A od sela do grada bijela.
 Liep mu doček spremiše gradjani,
 Te povratak ako bude slavni,
 U darove njemu obećaju
 Dilberu djevojku na udaju.
 Jezdi junak od gore do gore
 Svud pitkuje za zmajeve dvore :
 „Kažite meni braćo gorjanici
 Gorjanici gorama hodnici
 Koja staza u dvor zmajev kaza ?“
 Ki junaka gizdava gledaju
 S mila suze za njim prolivaju ;
 Ter ga mame od nakane slavne
 A liepo mu svitovanje daju ;
 „Oj junače zalud ti sve slavo
 Kad neš dugo nanosit se glave !
 Bi junakah i više u majkah
 Bre ! tu glave ludo ostaviše
 Ognjen zmaje sve ih pogubiše.“
 Nek ti junak sercu da odoli
 Nit on sluša što li mu govore ;
 Neg mamuzom svog konjica poli.
 Žestok konjic proz tri bježi gori
 Kano ptica leti lastavica. —
 Tri čitavih godina jezdašo
 Na odmorak njegdi nepostaše.
 I daleko bio on zamako,
 I do čudne ravnice on stigo ;
 Gdino nije puta za putnika,
 Gdino nije konja ni konjika,
 Gdi neraste ni zelena trava
 Samo vidit odsiećeni glava.
 Silan vitez čudu se začudi,
 Pa mu serce zbuni se u grudih ;
 Ipak sercu zbuunjenom se neda
 Dali niz to mertvo polje gleda :
 I on djisa konjem bez pristanka
 Od uranka do po bjela danka ;
 Al evo mu goleme nevolje
 Uhvati ga žedjca niz to polje,
 A nij vidit kladenca od pitja,
 Ni kladenca ni žubor studenca,
 Nit je sreti od dubravo siene
 Na odmorku uda da počine.
 Ljuto junak mertvo polje kune :
 „Mertvo polje od junakah groblje,
 Pogibla ti vodica iz njedrah
 Morila te vjekom tvoja žedjca,
 Iz neba te oblak nepojio
 Nit viš tobom junak polazio !“
 Polje kune a konja ustavi
 U svojoj se domisljava glavi,
 I u sercu duboko uzdahnu
 Kud će jadan na koju li stranu ?
 Pred njimo se puta tri otvara
 Aj ti puta nemilo ga hara :
 Jal s povratit rodnom kraju svomu,
 Jal od žedjce mriet na polju tomu ;
 Jal kušati sreću dok uzmogó
 Dok uzmogó i nosiga djogo.
 Povratit se rodnom kraju svomu

Sramota je za junačku glavu.
 A sried polja mrijeti bez mejdana
 Smert je majci, sinka smert neznana.
 Sve mislio na jedno smislio
 I junačke glave se nosio ;
 Ter u sercu userdno se moli
 I svog konja junak napred goni
 Od po danka sve do merkla mraka ;
 Al evo mu i veće nevolje
 Gusta magla pritisnula polje
 I noć bila cerna strahovita.
 Junak maglom očima upire
 I u njemu duša već zamire,
 A sva nada i uffanje minu
 Pa svoj topuz u zemlju on rinu,
 Ter proklinje svoju hudu sreću :
 „Huda sreća neusrećovala
 Više njegda svitom putovala !
 Vaj neginem kak junaci ginu
 Prolivajuć kercvu na mejdanu
 Neg od žedjce ginem i umirem !!!...“
 Ta mu kletva do nebesa stiže,
 I sam misec iza sna se terže
 Gleda misec golema junaka
 Oj junaka živila mu majka !
 Pa mu siva a lice celiva
 Njeg sried lica u zvezdu konjica.
 Ter on svoje svetlo mu nakloni
 Gustu maglu pred junakom goni,
 Pa ga vodi putem neskerčenim
 U mrčavu lugom nesiećenim,
 I junaku misec mjesto kaza
 Gđino teče izvor vode hladne.
 Vesel junak do izvora prespi
 Silnu žedju vodicom pokrepi.
 Napije se izvornice hladne
 Izvornice vode ozdravnice.
 Pa tu junak odpočinka čini
 Za počinkom svom se putu kreni,
 Pak on jezdi hitro na konjicu
 Pred njim misec ko uzletan oro.
 Nije dugo postajalo vrime

Junak popne gori se na time,
 Gđino sunce radja se u zoru,
 Gđino plien svoj čuva zmaju dvoru,
 Gđino cvili Slovinjkinja Vila
 Zarobljena od zmaja ognjena.
 Puca zora bela i rumena !
 U junaka radostno je serce
 U radosti zavedri mu lice ;
 Pa pozdravlja zoricu bijelu :
 „Zoro ljela srećno osvanela
 A na pragu Subatici gradu !!!...“
 Budno sluti ognjeviti zmaje
 I nečuvan glas ga uznemiri.
 Diza uši naokolo njuši,
 Pa iz dvora na nožudre gjipa.
 Kad junaka ugledao zmaje
 Gromovito zvieždi ko psi laje,
 Pa živ oganj na junaka sipa
 Sva mu brada ogoriše lipa.
 Pred junakom svit je pomerknuo,
 Strah ga popa ko da zemljom propa,
 A neznade da čordu imade.
 To vidila kroz tamnicu vila
 To vidila junaka hrabrila :
 „Dobro došo oj junače slavni
 Nestraši se ognjevita zmaja
 I od mene pomoć tebi moja
 Pomoć moja a desnica svoja !“
 Junak vilu Posestrimu sluša
 Seju vilu lasnoj razumio,
 Pa na noge junačke se skače...
 Na boj zove ognjevita zmaja :
 „Tamničaru ognjeviti zmaju
 Bre! spremaj se mertvom ogledanju.
 Bože mili ! čudo iz čudesa
 Strašni boj se med njima zavergo
 Sam misec se na nebu zatresa,
 Gledajući golema junaka
 Gđino junak sa zmajom se bije
 Britkom čordom i smilim serdašcem.
 Bojak traje tri godine dana
 Tri godine i malo još više,

Još se nezna čija li slava
 Čija li će ostat mertva glava.
 U junaka tri junačka serca :
 Jedno serce na mertvo ležalo :
 Drugo serce od ranah kervavo ;
 Treće sone pjenom pjenušalo.
 Tekla kervca sa gorice rikom
 A na mlado sunašce za gorom.
 Sunce mlado iza gore skoči
 I postane nebu na popodne.
 Seja vila umjetnica bila
 I junaku iz tamnice kliče :
 „Oj junače vještine ti zgodne
 Više umom neg desnicom trudnom!“
 Seju vilu junak poslušao
 Ognjevita zmaja prosit stao :
 „Oj bojaru ognjeviti zmaju
 Nebil stali na odmorak malko
 Nebil sunce pogledao jarko
 Kojoj doba od našega boja ?“
 Privari se ognjeviti zmaju
 I pogleda k nebu na sunašce
 U to junak čordu od bedrice
 Odsiče mu do ramena glavu
 Zmaju glavu pa zadobi slavu !!
 Sva je gora zelena zasjala
 Seja vila pjesmu zapojala
 A junaku u tamnome mraku.
 Junak snidje u tamnicu tavnu,
 Seji Vili okove poskida,
 I na zlatnu povede slobodu,
 I na hrabra svog konjica sieda,
 Ukaza je svomu milom rodu,
 Milom rodu Subatici gradu,
 Da zaori pjesmama po dvori !!!
 Pjeva vila na sried grada bila :
 Subatčani ! oj moj rode slavni
 Probudi se iza teška sanki
 Svanulo je biće tebi danki ;
 Te sakupi nakićene svate
 Za junaka Dilbem podajte !

Jukić.

NA GROBLJU. (NAPISAO AND. FRANK.)

V.

Oj ti svijetu biedni,
 Ali si nesmiljen !
 Ti me još proganjaš —
 A već sam neviljen. Ja.
 Zaklela se zemlja raji,
 Da se svako tajne znaju.
 Nar. posl.

Nauke Stanko sa dobrim uspjehom svršil, vrhu njih mu je već i svjedočba u rukuh, kakovu obično pravnici dobivaju. Stvari je svoje spremio, te mu već više ništa drugo ne preostaje, no sa svoji se učitelji sa zahvalnostju razstat i oprostit.

O da si ga vidjeo, kako mu je lice pobljednelo, kako mu je inače jasno i bistro oko potamnilo a glava se k' prsima prignula, kano da kakvu težku ranu na njima promatra: ti bi jamačno rekao : „Taj je čovjek vrlo nesrietan !“

Njegovi se družji sa velikim veseljem na put u milu otačbinu spremaju te obilaze poznanike, prijatelje i prijateljice, zada im — možda — zadnji : „S' Bogom !“ reknu.

Neide Stanko nikamo do svojih učitelja, kojim se za primljeno od njih blago, naime nauke, srđčano zahvaljuje. — Sretno putuj Stanko ! Bog ti žalost, koja ti nad duši i srdeu leži i umilno lice ruži, na radost obratio ! — Budi na korist rodu i domovini svojoj !

Jutro krasno, kakovo samo ljetno vrime dati može,

osvanu našem Stanku. Već je prtljagu napried poslao, a i on se evo kreće na put mile otačbine svoje. Njeki ga izpra-tiše, da mu još zadnji „S' Bogom !“ reknu. Medju pratioci mogo je motritelj jednu liepu i u skupocieno odielo obučenju i osvetom razabrati. — Stanko viknu još zadnji put „S' Bogom !“ a ona mu utisne u ruku njeki zamotak, pak se hitro udalja.

Krasno li je putovati u otačbinu svoju ! — Veseli se Stanko ! ta ti si srietan ; svršio si nauke, pak se vratjaš u krilo domovine u i naručaj oca i majke svoje !

Pastir veselo svirajuć u frulu, goni pred sobom stado ovacah, koje se po zelenih ravninah sve više i više razširivahu ; malo dalje je opet cielo jato djevojakah, koje tankim gr'ocem složiše jutrenu elegičnu himnu, da ti se slušajuć srdece u milini raztapa a oko suzom radostnicom prosuzi. Ptice pjevice uznašaju hvalu Svemogućemu pjevanjem svojim, što im je dao toli liep i ugodan dan doživiti. — Sve je krasno i zanima pozorna motritelja božje naravi. Nu našega Stanka ništa nezanimi, jer on niti čuje niti vidi šta god, već pustivši glavu na grudi, putuje ni sam nezna kako. — Putem se razboli, te mu je onaj zamotak od gospodje baš u dobar čas došo.

Putuj Stanko, putuj ! nu nemoj toli tužiti, jer ti sunco srieće tvoje još sa obzorja palo nije. — Uzdaj se, jer ti može sunašce, koje već za omrklo držiš, ljepše no ikada zasjati !

Neputuje Stanko u D . . . . , da si ota, majku i prijatelje zagrli; nè, neide on tamo, jer zna da je kod kuće svo u dobrom zdravlju i stanju: već on hrli u O . . . . na grob vierne ti Franjice, da bar grob i križ — kada nju nemože — zagrliti, to toplimi suzami i cjelovi obaspe.

Već je na mjestu! Ovdje se u njevoj gornjo-gradskoj gostioni nastani, te nakani potajno propitkivati, kad je Franjica umrla i gdje je sahranjena.

Taj dan nenadjé nikoga, kog bi mogao za rečeno upitati, a sutra odluči, putem, koji u D . . . — vodi, malo se prošetati.

Putnik, koji rečenom cestom putuje, smotriti će na strani groblje, u kojem je crkvice — ako se nevaram — posvetjena svetoj Ani. Nedaleko od crkvice je nova mogila grobna liepim spomenikom, kakovoga obično rodjaci rodjaku stavljaju. Kraj mogile je čovjek, koji klečeć vruće molitve šalje k' Bogu stvoritelju svome. Kad bi ga s' bliza promatrali, opazili bi, da je mlad i krasan, nõ da mu je tuga lice sasviem pomrčala.

Čitateljice! bi li pogodila, tko je taj biednik? O, ja znam da si već pogodila.

U bogi i neviljeni Stanko prolazeć kraj groblja, misleći naći grob ljubeznice svoje, unidje u groblje i nuto, mjesto groba drago svoje, nadje grob njenoga ota. Ovdje kleče, te se u molitvi zadubi.

Moli, moli Stanko! nebi l' ti se Višnji smilovao, te ti žalost na radost okrenio. Ostavi ga mili moj putniče i nesmetaj ga u molitvi njegovoj! veliki bo je grieh, molećega smutjivati.

Vrieme je već oko 7., ure po poldno, još se Stanko s' grobljem razstati nemože.

Dok je Stanko na travi kraj groba njemu mile osobe klečao i Bogu vruće si molitve za Dušu pokojnikovu šiljao, otroro se na groblju vrata i kroz nje unidje blicda u crno zaođjovena ženska osoba. Ona neopaziv Stanka niti ikoga u groblju, prekrsti se i podje napried. Prošav crkvicu, mramorkom se ukoči, kad smotri čovjeka, koji na mjestu, kamo se ona uputi, kleči. Nješto zaudjena, nješto ljubopitna a i tajnom njekom nutarnjom silom gonjena približi se k' njemu i stane ga — bez da je on to opazio — sa strane promatrati. Neznamac moli tihim nu ponješto razumljivim glasom: . . . . . koja kriješ kosti roditelja njena, — otvori se, da ga upitati mogu, gdje mu leži . . . . . ljubeznica moja! — . . . . . da se s' njom u grobu s' družim, te ju o stalnosti i viernosti mojoj osvjeđočiti mogu. — — — Gdje si Franjice! sladko ime moje?“

„Jao! — . . . Evo me Stanko, vjereniče moj!“ klikne mu iza leđih Franjica.

„Nebo! — ah, nebo! zar si me uslišalo?“ zavapi Stanko i padđ joj oko vrata.

„Franjice!“ . . . . „Stanko!“ — bijahu rieči, koje u tom trenutku izustiti mogahu.

Zapadajuće sunašee cjeliva to dvoje svojimi zadnjimi traci, a lavoreći vjetrić uuiha ih u tihi i sladki ljuveni sanak.

Gdje se dvoje najvjernije ljube, tud se Angjeo vraga paklenoga — naime dušmanin i smutljivac — odmah uničea, da ljubavi — kćerci Boga živoga — nahudi ili joj sasviem konac učini.

Dok su Stanko i Franjica jedno drugom u naručaju ljuveni sanak boravili, puče puška a tane kraj Stankovih ušijuh prozujti.

„Stani nesrietniče, nećeš mi uteći!“ povika Stanko i poleti za njekom u debelu odjeću ovijenom osobom.

„Jao Stanko, za miloga Boga! ciknu Franjica i sruši se na tle.

„Pobježe mi, ali osveti će teško pobjeći moći,“ govoraše Stanko vratjajući se natrag.

„Oh, Bože! šta vidim? — Franjice sunce moje! neostavi me, — neumri!“ jadikovaše Stanko kad svoju ljubovcu na tlih ležeću opazi.

„Dobro me pogodi!“ uzdisaše Franjica.

I u istinu bijaše ona jedniem tanetom u desno rame pogodjena. U toliko je bila srietna, što joj zrno nigdje kost neslomi, već samo — kano da je znalo, da je nedužna — kroz put prodje. — Ljubav joj snage dadě, te pošto joj Stanko ranu zavi i dragocienu krv obustavi, odoše oboje put Franjičina doma.

Pustimo ih mili čitatelju i sladjahna čitateljko! neka si grlonjem i cjelivanjem rane vidaju, a mi zavirimo u susjednu njeku kuću, gdje je prijateljica Franjičina na umoru leži, — pa će nam se možda koja tajna otkriti.

MORAJU LI ŠOKAČKO-BUNJEVAČKI UČITELJI UČITI I VEŽBATI SE U NAUCI NAŠEGA JEZIKA, DA TAKO VALJANO UZGOJE I UZUČE NAM MLADEŽ?

Naobraženja treba učiteljem, da buduć imaju druge posvetiti, brusiti, nebudu si svetiljke bez ulja, svieće bez svetla, mačovi bez oštine, vodje bez očijuh i. t. d. Komenski.

U obće je poznato, da narodne kulture i obrazovanosti glavni činbenici jesu dobro uređjene i poleg zahtěva naprednoga duha valjano ustrojene učione, kao i sred njih postavljenei vrstni, duhom bodri učitelji. Škola je u novije doba jasnije i uglednije promolila lice oznakom divne i uzvišene zadaće, poleg koje kano promicateljica i širiteljica obće prosvjete, kani put krčiti i naprednim duhom doprti tja do najnižih slojovah naroda, stvarajući mu najpouzdaniji temelj, na komu se jedino u sigurnosti osniva sjajna sgrada slave i blagostanja naroda. Nami je kano svjestnim odnosno otcem, odnosno sinom naroda našega prva i poglavita briga ta: da se po ustrojenju učionah i obuke oživi naš duh naše književnosti, po kojoj da se pruža slastna i duševna hrana našoj dčeci. Naša je briga, da se u naših školah u našemu jeziku razgoji, promakne i razširi strukovna obrazovanost, po kojoj da nam mladi naraštaj bude svestan i naobražen, te kao takav, da uzmogne stalno s poštenjem obstati, u umnomu i kulturnomu napredku napredovati.

Osećajući silne mane i nedostatke u naših učionah, ponajprije i ponajživlje pozvanimi se osećamo zaviriti u naše učione i tu svestrano razmatrajući pronaći te odstraniti činbeničke grbotine, o kojih je dosad zapinjto školski napredak.

Opetovano velim, da su glavni faktori (činbenici) školskoga napredka valjano uređjene škole, i sa obće i strukovne obrazovanosti usposobljeni učitelji.

Što se tiče školah, o tom sam već dosta nacrtom govorio i dokazao: da nam škole imaju biti dobro uređjene, učevnimi sredstvi providjeni, da tako po zornoj obuci ponajprije bude stvar, onda rieč; jer dčete hoće ponajprije da stvar vidi, opipa, onjuši, razmotri te po svom materinskom jeziku o istoj stvari ubaviesti.

Nu svrnimo sad pozornost na učitelja, koj stoji na kormilu jedne učione, te vidimo nezapinjali nješto i o njemu; nerazbija li nam se s njegove krivnje ta narodna ladjica o tvrdu stinu studena morja, gdje se mnogi dusi utope i uguše?

Tko nezna i na oči skroz nije osvedočen, da samo prosvjećeni i narodu prignuti učitelji i školi i sebi, a tim i narodu svomu u kulturnomu nastojanju pripomagati mogu; jer samo prosvjećeni učitelji mogu školu nadahnuti pravim i živim duhom i dati joj pravac, koji narod do svjetske kulture dovodi; jer samo prosvjećeni učitelji mogu sebe i školu podiči do neobhodno potrebuoga ugleda i moralne samostalnosti, bez koje je nemogućan svaki uspješan rad. *) Za ljubav ove istine, i za volju naših prostih čitaocah naprosto uzimno si primer iz života, po kojemu ćemo se osvjeđočiti, da obuka mladeži u svoj svojoj plodnosti ili jalovosti neposredno zavisi od kakvoće naobrazbe učiteljah.

N. p. Hajdemo u jedan krasan i dosad nevidjeno lěpi vrt (bašću), u kojemu je viditi raznovrstno cvětje, drveće, voće i. t. d.

*) Didaktika Jana Amosa Komenskoga l. IV.

Stavši sred toga divnoga vrta, oko nam se dakako neće moći do sita svega toga nagledati, znatiželjnost će nas možno nukati, da ovu ili onu stvar svestrano ogledamo, rukama popipamo a i jezikom ili njuhom pokušamo. Naišavši sad na vrtlara istoga vrta, sigurno ćemo ga iz ljubopitnosti upitati sad o ovoj, sad o onoj stvari; pa ako bi nam zbilja taj vrtlar (bašćar) sve potanko razložio, sve nam prema naše shvatljivosti shvatljivo protumačio što je, kakvo je, odkuda je, čemu je i zašto, to bi mu veoma zahvalni bili; jerbot smo po njemu sad naučili nješto, što prije nismo znali; izišavši iz vrta iznosimo prisvojenu neku znanost, koju običiti možemo i drugim. Čast i hvala tomu većtomu vrtlaru!

Al ako bi nam dotični vrtlar i s neznanstva, il s babilonskoga jezika sve to pomišano nespretno i neshvatljivo razlago, mi ga dakako nebi razumili, a potom niti shvatili, dakle niti išta naučili. Indi zabadava (zahman) biasmo u lěpomu vrtu zahman u čudu gledasmo povrtje; jer s krivnje vrtlara ništ nenaučismo, a potom niti sebi, niti drugom ne okoristismo se.

Dakle uzročna krivnja svakako je u vrtlaru. Pa gle takovi spretni i znanstveni, — ili nespretni i neznanstveni vrtlari t. j. učitelji mogu biti i u našoj školi. Pa koja bi nam korist bila od naših i najbolje uredjenih učionah, ako bi nam dčtea u nje praznom glavom ulazće, ondč ništa shvatljivo i zanimivo nečuteć, dakle praznom glavom opet iz njih kući se vraćala? Nije li to po roditelje jedan varljiv — a po dčteu dosadan, umoran neplodan dakle i nekorištan poso?!

Bunjevac.

PETROV NOVČIĆ.

Kalikst III. poslao je k Biogradu proti Turkom Ivana Kapistrana i 40,000 križarskih vojakah.

Pio II. poslao je kralju Matiji blagoslov!jenu zastavu i 40,000 dukatah. — Pavo II. darovao kralju Matiji Korv. 68,000 dukatah. — Siksto V. Hercegovac 1. milijun forintih (200,000 dukatah). — Lav X. dao proti dindušmaninu kralju ugarsk. Ladislavu II. 22,000 dukatah; silno oružje i jestivo; dapaće u nuždi obećao isti život svoj. — Viktorin papa šalje u pomoć k Mohaću Ljudevitu Slabomu g. 1526. 4000 momakah i 400,000 dukatah, (a to bi bilo 2. milijuna forintih). — Klemens VII. uručuje takmacu Zapoljinomu kralju Ferdinandu u pol godine proti muslomanstvu 100,000 dukatah i 8,000 vojakah. — Pavo III. g. 1537. šalje vojsku u Dalmaciju proti Muhamedancem, a g. 1542. 3,000, 1543. pako 4,000 vojnikah. — Pavo IV. i Pij V. poslali su kralju Ferdinandu u pomoć bitke kod Levante 50,000 cekinah. — Klemens VIII. šalje pod Ostrogon i Višegrad g. 1595. 10,000 vojakah i množ novca. — Papa Skender VIII. sjajnu je zasjeđoćio ljubav kršćanstvu kad je Leopoldu I. poslao deset milijunah, sto hiljadah, dukatah proti Turkom. — Inocenc XI. poklanja u istu svrhu Ugarskoj dva milijuna, onom prigodom, kad je ostrogonski nadbiskup Gjuro Selepčeni uložio sve svoje dobro proti Turčinu.

Najposlje, šta da reknom o današnjem papi, sv. oću Piju IX-om? koj kraj sveg ubožtva svoga prije nekoliko godinah sušnoj Ugarskoj pokloni 10,000 fr.

Gledajte, prijatelju dragi? ovo su na brzu ruku ovde ponekle nanizane zasluge rimske stolice za Ugarsku i njezine stanovnike. Ovo su tek površne taknuta velika djela otčinske ljubavi, kojom od vjekovah prate rimski pape na ugarskom kontinentu stanovavši i stanujuću kat. dječicu svoju. Pa da nevrraćemo ljubavi ljubavju?

Ugledjimo se izmed nebrojnih sjajnih primjerah, kojimi cio kat. sviet rimskoj stolici danomice zasjeđoćava odanost, privrženost i ljubav svoju — u Poznanjske kat. Niemce, koji su nedavno u četvrt godine kroz svoga prabiskupa 50,000 franakah petrova novčieća sv. oću poslali u Rim. Ta sama Ledochovska nadbiskupija donosi stradaju-

ćemu u sužanstvu Piju IX-mu godišnjih 60—70,000 talirah!

Pa čete reći možda i vi kao zavistnici židi i protestanti današnje dobe: a čemu papi tolik novac? — Moj prijatelju! da iz vrutka morskoga izvire ja bi mu ga blagoslovio; jer srce otčinsko roni suze, a desnica vraća milostinju kad u kojoj strani kat. vilajeta sinovi i kćeri pate u nuždi. Te samo dragi Bog može naplatiti rimskim papam ljubav neizmjernih žrtavah, zasjeđoćenih kroz stoleća nesamo kat. neg u obće kršćanom, dapaće cielom čovječanstvu.

Zato su se naši stari uticali k Bogu za ovaj duh. pristol na zemlji od postauka njegova vrućimi molitvami. Zato su ga kršćanski vladari kao stožer sreće za zemlju a spasnosnu luku za nebo vavieke smatrali, podupirali, branili i svedjer mu se naklanjali. Zato su u Rim, vjekoviti taj grad katolicizma, putovali bar po jedanput djedovi naši i pomolili se nad sv. ostanci Božjih ugodnikah Petra i Pavla. Za Isusa su dakle umirali, za nebo živili!

A mi? nzmijmo na ruku doskora štampanu knjigu, u kojoj nam se divno opisuje Rim, sv. otac, njegov položaj — i krasna bašća Italija, — pa recimo tvrdom odlukom: sv za vjeru i rimsku stolicu! — Blaž.

Književnost. Iz zabavnog i Poučnog Vinca vadimo slideća: Naša rodoljubka gospodja Jelisava Prasnićka rodjena Bortić, kani izdati knjižicu pod naslovom „Pouka u kućanstvu,“ koja je naminjena ženskomu spolu, za koji se je u nas — što se poučanja tiče — i odveć malo brinulo. Ta knjižica ima ova poglavja: Zrak. Kako valja zrak čistiti; Voda. Glavni uvjeti zdrava stana. Bilje, kao hrana čovjeku. Hrana iz životinjstva. Pilo. Začimba jila i pila. O izboru jila. Kako da čovjek jede. Odića i obuća. Kako triba stan urediti. Domaće računarstvo. O pranju rublja. Kuhinjsko posudje. Šivala. O njezi bolestnika. „Iz ovoga se vidi, da će ta knjiga sadržavati mnogo toga, što valjanim gospodaricam (gazdaricam — domaćicam) triba, te da je vrlo nužno, da taj spis što prije izajde.“

Kad čoviek proštie ova poglavja, iz dna srca uzdahne: Bog da oda svaka naša krasotica postane u ovima stvarma umjetna; radi toga ovu knjigu tople preporučamo našim ljepoticam, i molimo ih da se požure istu sebi nabaviti. Pridplatit se može sa 80 novčieća kod iste gnspodje u Zagrebu u laškoj ulici br. 109.

Književnost. Skoro je izašla jedna krasna knjiga na svit, pod naslovom „Dogadjaji zalogaja hleba.“ Knjigu je pisao francezki Jean Maće a pohrvatila ju Marija Fabkovićka. Ovoj knjigi za pripoku služi, što je nagradjena iz zaklade grofa Dražkovića. Buduć je ta knjiga veoma zabavna a ne manje i poučna, privod joj lipim i jasnim govorom izveden, to ju i mi od naše strane što toplije priporučamo svakomu a osobito bunjevačkim i šokačkim divojćicam. Stoji 1 f. 50 novč. a tiskana je u Zagrebu kod Dragutina Albrechta.

S V A Š T I C E.

Reko kapelan jednoč u učioni: Bog je svakdje i na svakome mjestu.

— Je li dakle, Roko! Bog i u tvojoj kući? upita kateketa učenče djaće.

— Jest, gospodine! odgovori ono.

— A je li ovde u školi?

— Jest.

— A je li u šumi?

— Jest.

— A je li vani u tvom podrumu!

— Nije! izusti brzo diete; jer mi neimamo podruma!

Blaž.